

KrF Kvinner

KrF Kvinner program 2017-2021

Vedtatt på landsmøte 2016

Innholdsfortegnelse

KRISTENDEMOKRATISK FEMINISME – DEN TREDJE VEI.....	3
Likeverd	
Likestilling	
KVINNER I POLITIKKEN	4
RETTE TIL LIV	5
Bioteknologi	
Diskriminering av gravide	
ET BARNEVENNLIG SAMFUNN - BARNA FØRST	8
Barn med nedsatt funksjonsevne	
Barn under offentlig omsorg	
Barnefamiliers økonomi	
KUNNSKAP OG MESTRING	13
Grunnskolen	
Samarbeid hjem – skole	
Videregående opplæring	
Skolehelsetjenesten	
HØYERE UTDANNING OG FORSKNING	17
KVINNEHELSE – Menn som norm. Kvinner som avvik.	18
Forskning og behandling	
Folkehelsearbeid	
Svangerskap – fødsel – barselomsorg	
Psykisk helse	
Rus	
De eldre	
KVINNER OG VOLD	23
Vold i nære relasjoner	
Menneskehandel	
Pornografi	
Krig og konflikt	
Tvangsekteskap – kjønnslemlestelse - omskjæring	
KVINNER OG ØKONOMI.....	28
Lik lønn for arbeid av lik verdi	
Kvinner og pensjon	
Ufrivillig deltid	
Kvinnelige gründere	
Kvinner i ledende stillinger og styrerommene	
FLYKTNINGER – ASYLSØKERE - INNVANDRERE.....	32
INTERNASJONAL KVINNESOLIDARITET	34
Kvinner i krig og kriser	
Bistand og miljø	
Kvinnehelse	
Kvinner og utdanning	
Kvinner og arbeid	
KVINNER OG MILJØ.....	38

KrF Kvinners program 2017-2021

KRISTENDEMOKRATISK FEMINISME – DEN TREDJE VEI

KrF Kvinner bygger sin politikk på et kristent verdigrunnlag og en kristendemokratisk ideologi. Vårt verdigrunnlag har sin forankring i det kristne menneskesynet, nestekjærligheten og forvalteransvaret.

Menneskeverdet er uavhengig av prestasjoner, kjønn, seksuell legning, hudfarge, tro eller andre forskjeller mellom mennesker. Fordi vi mener at vi utvikler oss i relasjon til Gud, hverandre og naturen.

Den kristendemokratiske feminismen bygger både på feminismens tanker om frihet og maktfordeling mellom kjønnene, i tillegg til kristendemokratiets grunnverdier og prinsipper der alle har like stor verdi. Feminismen har historisk sett vært en frihetsfokusert idèretning som har vært nært knyttet til kvinnebevegelsen. Denne har søkt å belyse og bekjempe de sosiale, økonomiske og kulturelle strukturer som forhindrer kvinner i å ha de samme muligheter som menn. Mange ulike idèretninger og ideologier har over tid tatt feminismen opp i seg som en del av sitt tankegods.

Likeverd

Kristendemokratisk feminisme bygger på at kvinner og menn har lik verdi uavhengig av kjønn. Det forutsetter at kvinner og menn har like muligheter for å delta i samfunnet og til å påvirke samfunnsutviklingen. Politisk og økonomisk makt er viktige virkemidler i likestillingskampen, i tillegg til at likestilt liv blir nedfelt i lovverket. Målet er at både kvinners og menns kunnskaper, erfaringer og verdier setter et likeverdig preg på alle nivåer og sider i samfunnslivet.

Likestilling

Kristendemokratisk ideologi definerer et likestilt samfunn som et samfunn hvor muligheter for utvikling, selvrealisering og råderett over eget liv ikke begrenses av hvilket kjønn du har. Likestilling handler om at mennesker skal ha samme muligheter og rettigheter uavhengig av kjønn. Det betyr at kjønn ikke skal føre til diskriminering i samfunn og arbeid.

Likestilling handler om grunnleggende menneskerettigheter som tilkommer ethvert menneske. Eksempler på dette er retten til liv, ytringsfrihet og religionsfrihet.

Gjennom FNs Kvinnekonvensjon forpliktes stater til å gjøre slutt på alle former for diskriminering. Dette inkluderer blant annet å sørge for at lovverk og rettssystemer ikke virker diskriminerende mot kvinner, sørger

for at kvinner har lik mulighet til å delta i det politiske og offentlige liv, og å gi kvinner samme tilgang til utdanning, helsetjenester og arbeid som menn.

Kvinnens menneskerettigheter skal vernes i privatsfæren og arbeidslivet. Staten plikter å iverksette tiltak for å fjerne alle former for kvinneskandiskriminering som utøves av enkeltpersoner, organisasjoner og bedrifter.

Kristendemokratisk feminisme vektlegger at kvinner og menn har forskjellige erfaringer og forutsetninger. Det er ingen gang i livet at kvinner og menn er så forskjellige som ved graviditet, fødsel og i tiden etterpå.

Likestilling er ikke det samme som resultatlikhet, men vil ofte innebære det. For eksempel bør lønnsnivået i kvinneskandominerte yrker heves betydelig for å synliggjøre verdien av dette arbeidet.

Likestillingsloven er ryggraden i likestillingsarbeidet. Loven skal fremme likestilling mellom kjønnene, og gir både kvinner og menn vern mot kjønnsdiskriminering. Men likestilling kan ikke skapes gjennom lovreguleringer alene.

Kristendemokratisk feminisme mener at både lovreguleringer og sosiale, strukturelle og kulturelle endringer må til for å få et likestilt samfunn. Målet for det kristendemokratiske likestillingsarbeidet er at alle mennesker skal gis like, formelle og uformelle forutsetninger for å kunne realisere sitt potensiale og uten at biologiske forskjeller underkommuniseres.

Ethvert demokratisk samfunn må se det som en hovedoppgave å nedkjempe fordommer, juridiske hinder og tradisjonelle forestillinger som vanskeliggjør og forhindrer likestilling mellom kjønnene.

Positiv særbehandling (kjønnskvolter) av ett av kjønnene er et godt virkemiddel for å fremme slike sosiale og kulturelle endringer. For nærmere omtale og konkrete forslag angående likestilling, se eget kapittel om Kvinner og økonomi.

KVINNER I POLITIKKEN

Det er like mange kvinner som menn i samfunnet. Dette må også speiles i politisk ledelse i Stortinget, fylkeskommuner og kommuner. Kvinneandelen i landets kommunestyre øker sakte.

Etter valget i 2015 er kvinnerepresentasjonen fortsatt under 40%.

I mange av kommunene er kvinneandelen under 25%. 69% av listetoppene var menn. På nøkkel-poster som formannskap og varaordførere, registrerer vi en positiv økning, men fortsatt er kun 28% av landets ordførere kvinner. Idealet er minst 50% kvinnelige ordførere.

Det må flere virkemidler til for å øke kvinneandelen i lokalpolitikken. Blant annet handler det om å motivere flere kvinner til å stille til valg og gjenvalg, om å lage ordninger som gjør det mulig å kombinere politikk og familieliv, og om å sette det kvinnepolitiske arbeidet høyere opp på den politiske dagsordenen. Det bør lages kommunale handlingsplaner for dette.

Skolering og motivering er spesielt viktig. Kommuner som har satset seriøst på slike tiltak, har lyktes godt med å få kvinnene med.

Kvinner har fokus på andre saker enn menn. Det er fortsatt behov for å kjempe for kvinners likeverd og likestilling. Det gjøres best gjennom et godt organisatorisk og politisk arbeid i egen organisasjon, som skal ha som hovedmål å rekruttere til politisk engasjement og arbeide for å bedre kvinners stilling nasjonalt og internasjonalt.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- likeverd og likestilling som en bærebjelke for feministisk politikk
- at det i KrF innføres en 50%-regel ved nominasjon, med annenhver kvinne og mann på valglistene og at begge kjønn kumuleres
- 50% kjønnsfordeling i kommunale og fylkeskommunale utvalg og organer som hovedregel
- at det legges til rette for at kvinner kan kombinere politikk og familieliv
- å motivere og skolere flere kvinner til å stille til valg og gjenvalg
- å motivere kvinner til å stille som kandidater til toppverv
- at velgere oppfordres til å kumulere kvinner
- å rekruttere samfunnsinteresserte kvinner til politisk arbeid
- at KrF skal satse systematisk og strukturert på det kvinnepolitiske arbeidet gjennom KrF Kvinner, blant annet ved bruk av mentorer for nye folkevalgte og aktiv medlemspleie

RETTE TIL LIV

Alle mennesker har en ukrenkelig verdi og menneskeverdet kan ikke graderes. Retten til liv er den mest grunnleggende menneskeretten, og må gjelde fra unnfangelse til naturlig død.

KrF kvinner vil erstatte dagens abortlov med en lov som sikrer livsrett for det ufødte liv. Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen bestemmer i artikkel 2 at retten til liv skal lovfestes og dette er nedfelt i Norges Grunnlov §93. Imidlertid er det ikke presisert at dette må gjelde fra unnfangelse til naturlig død.

Det er viktig at kvinner og par får informasjon og rådgivning om hva en abort innebærer, mulige ettervirkninger og hvilke alternativer som finnes. Ved søknad om abort skal det gjennomføres obligatorisk rådgivning med

grundig informasjon om alternativer til abort. En ny lov som legger fosterets rett til liv til grunn, fjerner ikke alle de etiske dilemmaer. Det vil oppstå vanskelige avveininger som må løses i dialog. Det er bred politisk enighet om at det er for mange abortinngrep i Norge. Likevel forskes det lite på hvem som velger abort, hvorfor noen velger abort og hvilke tiltak som kunne vært gjennomført for å redusere aborttallene. Vi trenger mer forskning på årsakene til abort og ettervirkningene av abort.

Kampen om det ufødte liv handler om et ja til et samfunn som legger til rette for at man får barn, også når det ikke passer i forhold til livssituasjon, økonomi, studie eller karriere. Økonomiske støtteordninger og tilgangen på barnehageplasser må utformes slik at flere ønsker å få barnet. Det er viktig å legge til rette for at den enkelte får veiledning, kunnskap og støtte til å bære frem barnet.

De fleste aborter i Norge tas av kvinner i alderen 20–28 år. En stor andel av disse er studenter. Det er behov for særskilt å utrede utfordringer som møter studenter som får barn. (Se nærmere under kapittel om høyere utdanning og forskning.)

KrF Kvinner vil styrke arbeidet med å forebygge uønskede svangerskap. Gravide i LAR-behandling må få tvungen behandling under svangerskapet for å hindre skade og abstinenser hos barnet.

Det abortforebyggende arbeidet må innbefatte god og etisk basert seksualundervisning i skolen, en tilgjengelig skolehelsetjeneste og tilgang på gratis prevensjon inkludert god prevensjonsveiledning. Skolen og helsetjenesten må styrke ungdom og unge voksnes trygghet, og særlig bevisstgjøre unge menn til å ta et større ansvar. KrF Kvinner ønsker gjennom disse og andre tiltak å arbeide for en nullvisjon for antall aborter i Norge. At grensen for fostre som overlever for-tidlig-fødsel stadig synker, er et argument for å jobbe aktivt for livsvern.

Antall aborter har gått ned med 11% de siste 5 årene i Norge og i 2015 ble det utført ca 14.000 aborter. 8 av 10 aborter utføres før uke 9. Av alle aborter etter uke 12 innvilges over 40% utfra fare for alvorlig sykdom hos barnet. Andelen aborter har tidligere gjennomgående vært høyest i aldersgruppen 20-24 år, men denne er nå redusert slik at det er likt i gruppene 20-24 og 25-29. (FHI 2016)

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at det sikres gode rutiner for informasjon og veiledning, slik abortloven krever
- at adopsjon som alternativ til abort gjøres mer kjent, også blant de som gir råd og veiledning
- økt forskning på årsaker til abort og senvirkninger av abort

- gratis prevensjon for kvinner fra 16-24 år
- gratis prevensjon for kvinner i LAR-behandling
- lik egenandel for sterilisering av kvinner og menn
- at uansett opptjening får kvinner ved fødsel utbetalt en løpende fødselsstønad på minst 3G i en tidsperiode tilsvarende svangerskapspermisjon
- at det ikke tillates abort av enkeltfostre ved flerling-svangerskap (såkalt fosterreduksjon)
- å doble forsørgertillegget til studenter
- å støtte Amatheia og andre som driver reell abortveiledning

Bioteknologi – muligheter og etikk

KrF Kvinner ønsker å utnytte de mulighetene bioteknologien gir til bedre behandlingsmetoder for sykdom og skader. Det er viktig at det satses på etisk forsvarlig forskning og behandling. Etikken må sette grenser for teknologien, ikke omvendt.

KrF kvinner vil ha et samfunn der det er plass til alle. I bioteknologiens formålsparagraf står det at loven skal sikre at medisinsk bruk av bioteknologi utnyttes til beste for mennesker. KrF Kvinner mener at forskning, sortering og utvelgelse blant spirende liv ikke gir et samfunn med plass for alle. Fostre i mors mage har sin egenverdi, og skal ikke brukes som middel for andre.

Den teknologiske utviklingen innen analysemetoder gir utfordringer på de fleste fagområder som reguleres av loven. Dette gjelder blant annet assistert befruktning, preimplantasjonsdiagnostikk (PGD), fosterdiagnostikk (NIPT), genterapi og forskning på stamceller fra fostre.

Utviklingen og tilgjengeligheten innen genteknologi løper foran de etiske og samfunnsmessige diskusjonene. Det er lett å tenke at all helsemessig informasjon er bra å få oversikt over, uten å reflektere over hvordan en skal forholde seg til mulighetene. For eksempel kan en privatperson i dag selv skaffe en gentest som via en blodprøve fra mor viser mulige disposisjoner for sykdom hos et foster. KrF Kvinner mener det er viktig å sette slike problemstillinger på dagsorden og diskutere disse.

KrF kvinner ønsker derfor å endre dagens bioteknologilov, slik at den sikrer at den blir brukt på en etisk forsvarlig måte med tanke på forskning, utvikling og behandling av spirende liv.

KrF kvinner vil arbeide for:

- å endre bioteknologiloven slik at den reelt sikrer et samfunn der det er plass for alle
- å øke bevilgningene til forskning på stamceller fra fødte individer (autologe stamceller) og iPS celler hentet fra pasienten selv

- en restriktiv bruk av fosterdiagnostikk
- forbud mot tilgang til preimplantasjonsdiagnostikk
- opprettholde forbudet mot at forsikringsselskaper kan be om eller bruke genetisk informasjon
- at eggdonasjon og surrogati fortsatt ikke skal tillates i Norge
- at alle skal ha rett til å kjenne sitt biologiske opphav
- at alle barn skal ha rett til mor og far

ET BARNEVENNLIG SAMFUNN – BARNA FØRST

KrF Kvinner ønsker et samfunn hvor barnas behov blir prioritert og får fortrinn. Barnets fremste behov er å ha stabile og gode relasjoner de første leveårene, noe som er avgjørende for barns tilknytning.

Tid til barn er en fundamental betydning for samfunnet, og er en investering i fremtidige generasjoner. Barns behov for omsorg må ikke usynliggjøres, selv i en tid med høy arbeidsdeltakelse for begge kjønn. Kvinners deltaking i yrkeslivet skal ikke reverseres. Både menn og kvinner må delta i omsorgsarbeidet.

Aktiv likestillingspolitikk mellom kjønnene på familieområdet har ikke vært like høyt prioritert. Fokuset har vært på kvinners erobring av menns sfærer og arenaer. Full likestilling blir først realisert når begge foreldrene tar likt ansvar for barn og hjem.

Ekteskap mellom mann og kvinne er den mest stabile rammen rundt barns oppvekst. I dag bor ca 25% av barna med bare mor eller bare far, mot 18% i 1989. Andelen barn som bor med gifte foreldre har avtatt gradvis, (fra 78% i 1989 til 55% i 2011) mens andelen som bor med samboende foreldre har økt (fra 5% i 1989 til 21% i 2011)

Å gi et barn trygge rammer er et viktig foreldreansvar. Foreldrene er de viktigste personene i barnas liv. Trygghet, nærhet og tilknytning er sentrale behov for barns utvikling.

I 0-2 års alderen etableres grunnleggende trygghet eller utrygghet, i erfaringer med nære omsorgspersoner. For at tilknytningen skal bli trygg, trenger barn å oppleve sammenhengende kjærlighet fra primære omsorgspersoner over en lengre periode.

Barnehagene utgjør en stor og mangfoldig sektor med stor samfunnsmessig betydning. Barnehagen må bygge på kunnskap om barn og barns utvikling, og være et kvalitativt godt pedagogisk tilbud som gir mulighet til læring og sosialisering. Personalet i barnehagen må være gode omsorgsgivere for barna. Dette krever flere ansatte, og det er viktig at det rekrutteres både menn og kvinner.

KrF Kvinner registrerer en utvikling der stadig yngre barn (ned til 10 måneder) har rett til barnehageplass. Vi vil følge med på forskningen rundt dette og hva det gjør med de yngste barnas utvikling.

God barnehagekvalitet for små barn fordrer sensitiv omsorg fra barnehagepersonalet og et godt samspill mellom barn og voksne, mindre grupper og stabile voksne.

Barnehagene skal ha et inkluderende fellesskap der det blir tatt hensyn til barnets alder, kjønn, funksjonsnivå, etnisk og kulturell bakgrunn. Omsorg og oppdragelse, lek, vennskap, læring, sosial- og språklig kompetanse er viktige målsetninger for en god utvikling senere i livet.

Det er i den gode leken barn finner ut hvordan vi får venner, og det er der de tar vare på den medfødte kreativiteten sin, utforsker og utvikler seg. Barna skal bli hørt og ha medvirkning, i tråd med FNs barnekonvensjon.

Tema som likestilling, natur og miljø og IKT må stå sentralt i opplæringen. Barna skal få kunnskap om og kjennskap til vår felles kristne og humanistiske kulturarv der de kristne høytidene har en sentral plass.

KrF kvinner vil arbeide for:

- å gjeninnføre 14 ukers fedrekvote
- å gi rett til hjemmehjelpstjeneste fra kommunen til bistand i hjem der en av foreldrene er syk
- en aktiv likestillingspolitikk i familien
- å innføre 6-timersdag med lønnskompensasjon for småbarnsforeldre inntil barnet fyller 2 år
- å gjeninnføre kontantstøtten for to-åringene og øke kontantstøtten for ett-åringene
- å gi gratis foreldreveiledningskurs til førstegangsførelse gjennom helsestasjonen
- å gi alle 4- og 5-åringer med minoritetsbakgrunn gratis kjernetid i barnehagen
- å sikre god kvalitet i barnehagene gjennom nok pedagogisk personale, og innføring av bemanningsnorm for voksnetthet for å sikre at de ansatte har god relasjonskompetanse
- at det fortsatt skal være rom for ulike eierskap og innhold i barnehagene
- å få flere menn inn i barnehagen
- at ved fler-fødsler får foreldrene 3 måneder økt fødselspermisjon
- at studenter må ha rett til barnehageplass på studiestedet
- rett til barnehageplass for alle fra fylte 1 år, uansett fødselsdato

Barn med nedsatt funksjonsevne

Familier med barn med nedsatt funksjonsevne vil ha behov for helhetlige tjenester og tiltak på mange områder. Samfunnet må sikre nødvendig hjelp til foreldrene gjennom hele barnets oppvekst og inn i voksen alder. En fast koordinator skal bistå både med å etablere et godt hjelpetilbud og med søknads- og ankeprosesser i forbindelse med barnets behov.

Barn med nedsatt funksjonsevne må sikres et godt og pedagogisk tilbud gjennom hele oppvekst- og utdanningsløpet.

Kommunene må gis tilstrekkelige økonomiske rammer for å sikre gode og dekkende tjenester for disse barna og deres foreldre. Familier må ikke belastes med økte egenandeler.

Ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er sentral for å fremme selvstendighet og uavhengighet for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Denne ordningen er også innført for barn. Assistansen skal dekke hjelpebehov som familien har som følge av at barnet har nedsatt funksjonsevne.

Sosiale og økonomiske ordninger knyttet til funksjonshemmede barn må bedres slik at foreldre som ønsker det, har mulighet til å ta mer av omsorgen for egne barn. KrF Kvinner vil derfor at pleiepengeordningen utvides til å gjelde varig syke barn uten tidsbegrensning og at det bør gis med inntil 100%, og at de i særskilte tilfeller kan opprettholdes til barnet fyller 20 år.

KrF Kvinner mener at ordningen med omsorgslønn må styrkes gjennom at den rettighetsfestes i folketrygdloven og får nasjonale satser. Mottakere av omsorgslønn må få rett til vikar og omfattes av kommunens ulykkesforsikring.

Det er viktig at hjelpestøtaden som gis for privat pleieforhold for kronisk syke og funksjonshemmede bevares slik den er i dag. Foreldre med funksjonshemmede barn som har behov for særskilt tilsyn eller pleie, kan søke forhøyet hjelpestøtad.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at pleiepengeordningen utvides til å gjelde varig sykdom uten tidsbegrensning kan opprettholdes til barnet fyller 20 år i særskilte tilfeller
- at omsorgslønnsordningen rettighetsfestes i folketrygdloven
- at det gis 50% statlig tilskudd til omsorgslønn
- at det utredes mulighet for opptjening av ytterligere pensjonspoeng for pårørende som yter omsorg i mer enn to år
- å sikre fleksible tilbud til foreldre med barn med funksjonsnedsettelse

- at det startes prøveprosjekt med omsorgsvikar i noen kommuner
- at barn under 18 år ikke formuesbeskattes for forsikringspenger etter skade som har gitt varig funksjonshemming

Trygg oppvekst – utsatte barn

Barns behov for en trygg oppvekst er førsteprioritet. Samlivskurs, familieveiledere og familievernkontor kan hjelpe familier for å oppnå dette. Både barnehager og skoler bør ha nødvendig kompetanse for å oppdage mishandling og vold, i tillegg kunnskap om nærmiljøutfordringer.

For at utsatte barn skal oppleve en god og trygg barndom bør hver kommune ha faste nettverksmøter, ulike fagteam innen rus og psykiatri, og familieteam som kan avdekke og forebygge omsorgssvikt.

Enhver kommune skal ha handlingsplaner for vold i nære relasjoner. Det må sørges for at alle ansatte i kommunen, derunder skoler, barnehager og andre omsorgsinstitusjoner har nok kunnskap og fokus på sin handlingsplikt i forhold til mistanke om omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep.

Antall meldinger til barnevernet har økt, og sakene er ofte mer komplekse enn før. Dette krever variert og oppdatert kunnskap og kompetanse.

Det er et stort behov for flere fosterhjem. De offentlige, private og ideelle organisasjonene må legge til rette for at vi får gode fosterhjem, familiehjem, beredskapshjem og institusjoner som kan gi barna best mulig oppvekstsvilkår. Fosterforeldre trenger god oppfølging, støtte, avlastning og kompetanseheving. De må også få rett til sykepenger og tjenestepensjon.

KrF Kvinner mener det er viktig at barn som har vært under barnevernets omsorg fortsatt får ettervern, hjelp og støtte i etableringsfasen - fram til fylte 23 år.

Samtidig ser vi at noen kommuner får til dette med forebygging i barnevernet og bruker ressursene på andre måter enn det som er vanlig. Familievernet skal jobbe forebyggende både mot samlivsbrudd i løpet av foreldrenes 5 første år sammen og i løpet av barnets 5 første år. Samlivskurs støttes, nytt tilbud 5 år etter det første barnet.

De senere årene har ca. 53.000 barn (53.400 i 2015) og unge hvert år mottatt ulike tiltak fra barnevernet – fordelt på 81% hjelpetiltak og 19% omsorgstiltak. 14.850 var plassert utenfor hjemmet ved utgangen av 2015. Det har vært en økning i antallet barn under omsorg fra 6,3 i 2010 til 7,9% i 2015. 6.800 unge mellom 17 – 22 år fikk ettervern, noe som er lavere enn de siste 2 årene. Mer enn 8 av 10 meldinger blir sendt videre til undersøkelse og det er meldinger vedrørende eldre barn og meldinger fra politiet som oftest blir lagt bort. I ca. 42% av undersøkelsene ble det gjort vedtak om tiltak og av disse var 4 av 10 innenfor kategorien «styrke barnets utvikling», mens 1 av 4 var for å «styrke foreldrenes ferdigheter».

I 2015 økte antallet årsverk i Barnevernet med 3% til 5.296. (Tall fra SSB)

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at barn som opplever omsorgssvikt skal ha rett hjelp til rett tid
- at det satses på kompetanseutvikling for barnevernsansatte og andre som arbeider med barn
- at det er nok fosterhjem og institusjonsplasser tilpasset barnets/ungdommens behov
- at institusjonene gis nødvendige muligheter for grensesettende tiltak ved de unges utagering, rømming og lignende
- at barnevernet har mulighet for å tilby gratis fritidstilbud til utsatte barn
- at fosterhjemmene får bedre arbeids- og lønnsvilkår samt pensjonsopptjening
- å gi støttekontakter opplæring som gir studiepoeng
- at tilsynsfører og tilsynsordningen skal styrkes
- at det ved 2-års kontroll hos helsesøster tilbys foreldreveiledningskurs

Barnefamiliers økonomi

Barnefattigdom rammer spesielt barn av foreldre med lav utdanning, foreldre uten fast jobb og foreldre med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn.

Det gjelder også barn i store husholdninger, barn med enslig forsørger, husholdninger som mottar sosialhjelp eller er velferdsavhengige.

Fattigdom kan ramme uventet og tilfeldig, men kan også være et resultat av sosial arv over tid. Trygd er i mindre grad enn før nok til å løfte husholdninger over fattigdomsgrensen. Alternative økonomiske ordninger for personer med lav inntekt bør utredes, blant annet økt bunnfradrag slik at de med lav inntekt får mindre skatt.

Barnetrygden har stadig gått ned i reell verdi fordi denne ikke har blitt justert i kroner på flere år. De siste 10 årene har beløpet så å si stått stille og derved ikke fulgt med den allmenne kostnadsutviklingen i samfunnet.

Arbeid er det viktigste virkemidlet i kampen mot fattigdom. KrF Kvinner er imot ufrivillig deltidsarbeid. I tillegg mener vi at fattigdom kan bekjempes ved økt økonomisk støtte og gode fleksible ordninger for de som står utenfor arbeidslivet.

Barn i Norge som lever i familier med vedvarende lavinntekt har økt fra 4% av alle barn under 18 år i 2000 til 9,4% i 2014. Dette omfattet i 2014 ca. 92.000 barn. 20% av disse oppgir at de ikke har råd til en ukes ferie. Som fattige regnes her personer med inntekter lavere enn 60% av medianinntekten (SSB 2016)

KrF Kvinner vil arbeide for:

- å gi begge foreldre selvstendige rettigheter til foreldrepenger
- å øke den universelle barnetrygden vesentlig og gjøre den skattepliktig
- at det lages en jobbstrategi for de som står langt fra arbeidslivet
- at det opprettes en ordning med rimeligere fritidstilbud i regi av frivillige organisasjoner og kommuner

KUNNSKAP og MESTRING

God læring i ung alder gir det beste grunnlag for videre læring senere i livet. Skolen er samfunnets viktigste arena for felles læring og utvikling. Et godt psykososialt miljø på skolen står sentralt og innsatsen mot mobbing må forsterkes.

Mange elever sliter med psykososiale problemer og atferdsproblemer. Disse trenger hjelp utover det læreren kan gi. Helsesøsterressursen har de siste årene blitt styrket, men disse midlene bør øremerkes. Det er behov for ulike kompetanser i skolen i dag enn før for å møte dagens utfordringer, og derfor bør også andre yrkesgrupper vurderes inn i skolen.

Den årlige elevundersøkelsen viser at elever opplever mobbing. Bruk av nye digitale medier har ført til andre former for mobbing som ofte er

vanskelig å oppdage for lærere og foreldre. Skjult mobbing er et økende problem, og det må satses enda mer for å få et godt psykososialt miljø i skolen. Kroppsfikseringen blant barn og unge kan gå på «helsa løs».

Skolen må ha tydelig fokus på disse problemstillingene og arbeide aktivt i samarbeid med foreldrene og frivillige organisasjoner som Barnevakten og lokale fritidsaktiviteter.

Skolen skal drive aktiv verdiformidling i tråd med skolens formålsparagraf, og de grunnleggende verdiene i kristen arv og tradisjon legges til grunn for danning og lærelyst.

Alle barn og unge er unike og har ulike talenter og egenskaper. Alle skal ha rett til likeverdig og tilpasset opplæring der hver enkelt elev får tilbud ut fra egne forutsetninger. En god skole trenger lærere som har øye for den enkelte elev og fokus på læringsutbytte. Flere yrkesgrupper må inn i skolen, slik at læreren kan fokusere på å være pedagog. Kravet til dokumentering må forenkles, for å få mer tid til kjerneoppgaver.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at den kristne og livssynsmessige dimensjonen blir mer vektlagt
- å legge til rette for alternative læringsmetoder i grunnskolen
- flere yrkesgrupper i skolen slik at læreren kan være pedagog
- mer fysisk aktivitet i skolen
- å jobbe for at kommunene/fylkene innfører mobbeombud som sikrer et godt psykososialt miljø i skolene
- økt oppmerksomhet mot alle former for mobbing, særlig skjult mobbing og digital mobbing
- at private skoletilbud med alternativ pedagogikk eller religiøst grunnlag gis like premisser som den offentlige skolen
- at det gjøres en faglig vurdering av elevene i 9. skoleår med tanke på om det bør settes inn ekstratiltak for å kvalifisere til videregående utdanning

Grunnskolen

Det er stor skjevhet i kjønnsfordelingen mellom kvinner og menn blant lærerne, særlig på de laveste trinnene i grunnskolen. Det gir utfordringer.

Elever i grunnskolen skal kunne oppleve mestring i grunnleggende ferdigheter. For noen elever vil mer praktisk rettet undervisning forebygge frafall i videregående skole. Dette bør derfor være et fokusområde.

Norske elever scorer middels, sammenlignet med andre land, på internasjonale undersøkelser. Kun i lesing, scorer norske elever bedre enn OECD-gjennomsnittet. I tillegg til leksehjelp, bør det tilbys ekstrakurs

blant annet mellom ungdomsskole og videregående skole for å gi elevene nødvendig karaktergrunnlag for å lykkes i videre skoleløp og forhindre drop-out.

Fysisk aktivitet i skoledagen vil fremme helse og sunn livsstil, samt gi bedre læring. Trygge gang- og sykkelstier vil gjøre det enklere å få den nødvendige daglige timen med fysisk aktivitet. Frukt og sunn mat gir bedre konsentrasjon og sunnere barn.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at arbeidstiden til assistentene må tilpasses skolens hverdag og premisser slik at de kan delta på planlegging og samarbeid med pedagogene
- økt satsing på trygg skolevei gjennom for eksempel bygging av gang- og sykkelveier og fartsregulerende tiltak
- å legge til rette for et utfordrende og inspirerende utemiljø i skolen
- at flere menn rekrutteres inn i grunnskolen
- forberedende kurs til videregående skole
- at når lærer er borte fra undervisningen, må det settes inn vikar
- å øke voksentegettheten i skolen slik at den enkelte lærer får mer tid med elevene
- at det blir fokus på god klasseledelse, for å oppnå ro og orden og et godt læringsmiljø i skolen med fokus på arbeidsvaner og oppmøte

Samarbeid hjem – skole.

Foreldrene har hovedansvaret for opplæringen av barna. Skolen skal hjelpe foreldrene med å realisere denne oppgaven. Forskning viser at foreldrene er svært viktig for læring og utvikling hos barna. Derfor må en styrke den rollen og betydningen alle foreldre har for barns utvikling med målsetting om et godt samarbeid som øker elevens trivsel og skåner elevene for mobbing.

For å bedre kommunikasjonen mellom hjem og skole, bør egen hjem-skole-koordinator prøves ut. Disse skal også kunne drive oppsøkende virksomhet. Forhold i hjemmet som bidrar til faglig utvikling hos eleven kan være; verdier som foreldrene formidler, verdsetting av barnets arbeid og motivasjon, aktiviteter i hjemmemiljøet, foreldrenes involvering, forventninger, den støtte og rettledning barnet får og at foreldrene engasjerer seg i samtale med barnet, viser interesse og oppmuntrer

KrF Kvinner vil arbeide for:

- å legge til rette for godt samarbeid som er preget av likeverd og gjensidighet
- at foreldrene skal samarbeide om elevens daglige arbeid og faglige spørsmål, ikke bare ta del i utviklingstimer og foreldremøter

- at det utvikles lyttevennsprosjekter

Videregående opplæring

Alle norske elever har rett til plass i videregående skole, men mange går gjennom grunnskolen uten at de lærer det som trengs for å mestre videregående. Det er et viktig mål at alle skal kunne lese, regne, uttrykke seg muntlig og skriftlig og kunne bruke digitale verktøy når de går ut av grunnskolen. På den måten kan de bygge sin kompetanse videre ut fra egne forutsetninger og interesser. Vanskene mange opplever i videregående skole er ofte et resultat av problemer som har oppstått mye tidligere. Vi trenger kombinerte tiltak for å hindre frafall. Blant annet er det viktig med bedre oppfølging i overgangen mellom grunnskole og videregående. Tettere samordnet karriereveiledning på skolene, veiledningssentrene og oppfølgingstjenesten.

I 2015 hadde 59% av elevene i videregående opplæring som startet i 2010 fullført med oppnådd studie- eller yrkeskompetanse på normert tid. Etter 5 år hadde 73% fullført med oppnådd kompetanse, hvorav 78% av jentene og 67% av guttene. Av de som startet i 2010 hadde 15% sluttet, 7% hadde ikke bestått og 5% var fortsatt under videregående opplæring. (SSB 2016)

KrF Kvinner vil arbeide for:

- bedre samarbeid mellom grunnskole og videre opplæring
- tett oppfølging av elever som står i fare for å falle fra
- en likeverdig opplæring for jenter og gutter i alle fag
- at flere elever får muligheter til å ta fag/kurs på høyere nivå
- at flere elever får ta kompetansebevis på lavere nivå enn fagbrev
- at undervisningen tilrettelegges slik at yrkesfaglig motiverte elever finner det meningsfullt og interessant å fullføre
- at det gis tilbud om ekstrakurs for de elever som trenger ekstra tid og oppfølging
- sikre flere lærlingeplasser i ulike yrkesfag i kommunene/fylkene

Skolehelsetjenesten.

Skolehelsetjenesten er i rask utvikling. Rundt i landet er det nytenkning, nye ideer deles når helsesøstre møtes i konferanser og andre møter. Det finnes i dag ingen samordning/formidling av konkrete forslag som kommer frem. Derfor trenger skolehelsetjenesten et samordningskontor – et kompetansesenter.

Skolehelsetjenesten må ha en helhetstenkning og inneha kompetanse på livskvalitet, helse og oppvekst og være en støtte for barn og unge i en

sårbar alder. De skal legge til rette for et godt arbeids- og psykososialt miljø. Skolehelsetjenesten er viktig for å fremme fysisk og psykisk helse og forebygge sykdom og skade. God tilgjengelighet og rask henvisning til somatisk eller psykologisk behandling reduserer sykdom og problemer hos barn og unge.

Fylkeskommunen eier og driver de videregående skolene, mens det er kommunen som har det lovpålagte ansvaret for skolehelsetjenesten.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at det opprettes samordningskontor for helsestasjoner og skolehelsetjenesten
- å styrke skolehelsetjenesten i grunnskolen og videregående skole
- å jobbe for at barn og unge skal være fysisk aktive og fornøyd med den kroppen de har
- å yte god veiledning til de unge og henvise videre til aktuelle instanser, der det er behov for det

HØYERE UTDANNING OG FORSKNING

Kompetanse og kunnskap i hele landet er essensielt for å utvikle det gode samfunnet som vi vil at Norge skal være også i fremtiden og for å møte de utviklingstrekk som vi står overfor. Økt internasjonalisering, globalisering og digitalisering gjør at vi må tenke nytt og sikre arbeidsplasser fremover, samt sørge for at våre bedrifter har tilgang på oppdatert kompetanse for å kunne utvikle nye produkter og tjenester. Økt fokus på kontinuerlig kompetansebygging er viktig og vi må satse på både utdanning, forskning og innovasjon, samtidig som det må stimuleres til læring på arbeidsplassen.

Velferdssektoren er et særskilt felt der innovasjon og nye teknologiske virkemidler må tas i bruk i langt større grad i årene fremover. Dette for å frigjøre "de varme hendene" til å kunne ha tid til nettopp å yte omsorg og gi medmenneskelig kontakt.

Alle skal ha samme mulighet til å ta høyere utdanning og studiestøtten må være på et nivå der det er mulig å studere på heltid. Studentvelferden må være betryggende i forhold til sykdom eller nedsatt funksjonsevne, samt at studentboliger og helsetilbud må sikres. Psykisk helsevern for studenter kan være avgjørende for å gjennomføre studiet. Studenter med små barn må sikres barnehagetilbud. Det må også sees på ordninger for de som får barn rett etter studiet før opptjent permisjonsgrunnlag. At studentene blir eldre og at stadig flere kvinner tar høyere utdanning, gjør det enda viktigere å tilrettelegge for en kombinasjon av familie- og studieliv.

Andelen som tar høyrere utdanning har økt jevnt i Norge over mange år og siden 2000 har andelen økt mer blant kvinner enn menn, slik at det nå er hhv 35,6% av kvinnene og 28,8% av mennene som har høyskole eller universitetsutdanning (SSB 2016)
 Av studentene er det 25% som har barn og Norge ligger øverst i Europa, sammen med Sverige og Estland. (Eurostudent 2015)
 Studentene blir eldre og snittalderen i Norge er nå 29 år, 26% er over 31 år. (Eurostudent 2015)

KrF Kvinner vil arbeide for:

- å fortsatt ha et gratis prinsipp for høyere utdanning
- å øke studiestøtten til 1,5 G per år og utvide den til 12 mnd for de med små barn
- å styrke psykisk helsevern for studenter
- at studenter med små barn sikres barnehageplass
- at aldersgrensene på studentrabatter som for eksempel kollektivtransport fjernes
- at utdanning fra utlandet raskere skal bli godkjent i Norge
- at det etableres en nasjonal portal for hva som er mulig videreutdanning for voksne
- at bedriftene stimuleres til innovasjon og forskning i samarbeid med utdanningsinstitusjonene for eksempel ved konkret prosjektfinansiering og gaveprofessorater, samt utviklingskontrakter og kapital til verifiseringsfasen
- å øke bevilgningene til forskning i Norge; både grunnforskning, næringsrettet og tverrsektorielt

KVINNEHELSE - Menn som norm. Kvinner som avvik.

Det er fortsatt stor kunnskapsmangel og manglende integrering av kjønnsperspektiv i helsepolitikk og praksis. De fleste studier innen sosiale helseulikheter har enten sett på forskjeller mellom menn, eller på menn og kvinner samlet. Kvinner og menn er biologisk forskjellig, og derfor vil medikamenter og behandlingsformer kunne ha ulik effekt.

Kvinnens sykefravær har økt. Sykefraværsprosenten for menn har vært uforandret siden 1979. Derimot har fraværet for kvinner i samme periode gått fra å være lavere enn menns fravær, til å bli rundt 60% høyere. Graviditet, holdninger til kvinner og den doble arbeidsbyrden med hjem og jobb er forklaringer det er verdt å studere nærmere.

Forskning og behandling

Menn og kvinner har ulikt sykdomsbilde og det er nødvendig å styrke forskningen på dette feltet. Menn får gjerne langt mer alvorlige

sykdommer tidligere i livet enn kvinner. Menn dør også tidligere.

Kvinner har derimot flere kroniske og skjulte lidelser, og mange får redusert sin livskvalitet. Kroniske muskelsmerter kan være vanskelig å forstå, fordi legen ikke finner noe galt ved den kliniske undersøkelsen. Avgrensede smerter har gjerne en høyere status.

Målet må være å sikre riktig behandling så raskt som mulig, og øke kompetansen blant fastlegene og annet helsepersonell på kvinners sykdomsbilde. Det er behov for forskning på kjønnsforskjeller også når det gjelder virkninger og bivirkninger på legemidler.

Flere kvinner enn menn dør av en hjertesykdom. Det tar ofte lengre tid å diagnostisere en sykdom hos kvinner enn hos menn, fordi all forskning i hovedsak er blitt utført på menn. Symptomene på hjerteinfarkt hos kvinner kan være diffuse, og kvinner har ikke alltid smerter i brystet slik som ofte menn har. En av tre dødsfall blant kvinner skyldes hjerte- og karsykdommer. Det går også for eksempel i gjennomsnitt 6 år for å finne ut om en mann har såkalt Bekhterevs sykdom, mot 10 år for kvinner.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at ved alvorlig sykdom skal alle få oppnevnt en kontaktlege som følger pasienten og behandlingsforløpet
- økt samarbeid mellom sykehus og fastlege
- å styrke forskning på kvinnesykdommer, kjønnsforskjeller i sykdomsrisiko, forebygging, sykdomsutvikling, diagnostikk og behandling, og at fastlegers kompetanse om dette må styrkes
- å styrke innsatsen på forskning, behandling og oppfølging av ME
- at helsepersonell får økt kompetanse om typiske kvinnesykdommer
- forventninger om økt forståelse og respekt fra lege og helsepersonell slik at kvinner blir tatt på alvor
- at det blir forsket mer på kjønnsforskjeller i bivirkninger av legemidler

Folkehelse, livsstil og ernæring

Forebygging av sykdommer er viktig for økt livskvalitet og livsutfoldelse for den enkelte og samtidig helt avgjørende for å redusere utgifter til helsesektoren.

Det aller viktigste helsearbeidet er arbeidet for å hindre at folk blir syke. Forebygging må derfor få et enda sterkere fokus enn det har hatt. Folkehelsearbeid og forebygging av sykdommer er viktig for økt livskvalitet for den enkelte og for å redusere utgifter til behandling som kunne vært unngått. Det helsefremmende arbeidet i nærmiljøet bør skje i samarbeid mellom kommunen, frivillige organisasjoner og brukerorganisasjoner.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at forebyggende og helsefremmende tiltak retter seg mot personer i alle aldersgrupper, av ulikt kjønn, med ulike behov og forutsetninger
- å opprette grupper blant innvandrerkvinner for å styrke tilbudet om helsetjenester, spesielt med tanke på informasjon, forebygging og kosthold
- å samarbeide med frivillige organisasjoner med kompetanse på folkehelse, for eksempel Nasjonalforeningen for folkehelsen
- at kunnskap om og kontroll med matvarer styrkes slik at vi får sunnere kosthold

Svangerskap – fødsel – barselomsorg

Kvinner i Norge føder i gjennomsnitt flere barn enn ellers i Europa. Dette skyldes trolig gode ordninger med fleksible permisjoner og gode økonomiske tiltak.

Liggetiden ved barselavdelingene på sykehus/fødestuer har gått drastisk ned de siste årene. Det er for lite oppmerksomhet rundt den store fysiske og psykiske omstillingen det er å få et barn. Mor er sårbar, ammingen er ikke i gang, og spenningen like etter fødselen tar man med seg hjem. Hormonbalansen i kvinnekroppen er ofte i ubalanse. Flere rammes av fødselsdepresjon.

Årsakene til spedbarns død har endret seg de siste årene. Dødsfall på grunn av smittsomme infeksjoner og andre sykdommer, er så å si borte. I dag skyldes de fleste dødsfall blant spedbarn, medfødte misdannelser og tilstander og sykdommer som oppstår rundt fødselen. Det er derfor viktig med høy fagkompetanse og hjelp under fødselen.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at svangerskapsomsorgen styrkes med tettere oppfølging av jordmor/lege og følgetjeneste med jordmor
- en oppholdstid ved fødeavdelinger etter den enkeltes behov
- at det er trygghet for "nybakte foreldre" når de kommer hjem, med jevnlig besøk av jordmor/helsesøster i tråd med helsedirektoratets anbefalinger
- at det blir etablert mulighet for hjelp i hjemmet i forbindelse med fødsel
- å sikre god grunnbemanning av jordmødre i kommunen og på sykehus med fødsel
- større fokus på forebygging og kunnskap om fødselsdepresjon

Psykisk helse

Psykisk helse er like viktig som fysisk helse. I dag dør mellom 500 og 600 av selvmord hvert år. En av tre nordmenn vil i løpet av livet bli psykisk syke. De fleste vil ved god behandling bli friske. God kompetanse og kvalitet er svært viktig innen det psykiske helsetilbudet. En bevisst satsing på forebygging og tidlig oppdagelse av psykiske lidelser er viktig. God dekning av både offentlig og privatpraktiserende spesialister er vesentlig for å unngå at ventetid skal føre til økte problemer, eller at man lar være å søke hjelp før problemet er veldig stort.

Kvinner er overrepresentert med psykiske lidelser som depresjon, angst og fobier. Hos ungdom, og særlig blant jenter, er spiseforstyrrelser et stort problem. Krav om å være lykkelig hele tiden, se "perfekt" ut og mestre livet, er for noen blitt umulig å leve opp til.

Mellom 14–20 % av ungdom opplever MEA-forstyrrelser (Mentale-, Emosjonelle- og Adferdsforstyrrelser) og jenter er rammes i større grad enn gutter. Angsten debuterer ofte i 12-års alder, ved 20 år kan rusen ta over og ved 30 år får vedkommende en depresjonsdiagnose.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- tidlige og raske tiltak for å redusere psykiske lidelser
- et kunnskaps- og kvalitetsløft på dette området
- at alle barn og unge skal få et tilgjengelig og likeverdig tjenestetilbud av høy faglig kvalitet, uavhengig av sosial bakgrunn og hvor i landet de bor
- at det blir videreført øremerkede midler til psykiatrisatsing for ungdom
- redusere psykiske lidelser ved at alle grunnskoler skal få opplæring i forebygging av MEA-forstyrrelser
- at desentraliserte tjenester må videreføres og videre utbygges
- at barn og unge med psykiske lidelser må sikres behandlingsplasser på egne institusjoner eller avdelinger for å sikre et trygt og tilpasset tilbud
- at helsestasjoner for ungdom skal være et åpent tilbud med profesjonelle veiledere, der ungdom kan søke helsehjelp, råd og veiledning
- at eldre med psykiske lidelser får den utredning og behandling de trenger
- at selvmordsforebygging prioriteres høyt i all behandling
- at det skal forskes på psykisk helse av forskere som ikke er tilknyttet legemiddelindustrien

Rus

Avhengighet av rusmiddel ødelegger helse, familie og nettverk. Dette er også en stor samfunnsøkonomisk belastning. Kvinner tåler alkohol dårligere enn menn, og det går kortere tid før det utvikles avhengighet. Rus i svangerskapet påvirker barnets utvikling og kan føre til varige skader på barnet.

Salget av avhengighetsskapende smertestillende, beroligende og søvnfremkallende midler har økt de siste årene. Noen er fysisk avhengige av medikamenter og trenger hjelp for å komme ut av problemer knyttet til dette. Ofte faller de mellom flere stoler, som for eksempel mellom tiltak for personer med rusmiddelavhengighet og/eller psykiske lidelser. Rus er ofte uttrykk for selvmedisinering.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- å styrke skolehelsetjenesten/forebyggende lavterskeltiltak for ungdom for å forebygge og oppdage rusproblemer hos barn og ungdom
- å oppfordre til 0-tolleranse for bruk av rusmidler i svangerskapet
- å øke kompetansen i primærhelsetjenesten på rusrelaterte utfordringer
- innenfor privat ideell sektor sikre at det blir opprettet egne rusbehandlingsplasser for kvinner, samt for familier
- å ta medikamentavhengighet på alvor og utvikle hjelpetiltak
- å styrke tilbudet om veiledning til pårørende til rusmiddelavhengige og fengsels innsatte
- at gravide innen LAR-medisinering får tvungen behandling
- ettervern – ved å gi støtte og hjelp på veien tilbake til en uavhengig og selvstendig hverdag

De eldre

På grunn av den medisinske og tekniske utviklingen, blir befolkningen stadig eldre og friskere. Kvinner lever lengst. Levealderen er i 2014 84 år for kvinner og 80 år for menn. Gode relasjoner og livskvalitet er fortsatt viktig, men er kanskje det mest forsømte området i eldreomsorgen. Mange trenger på et tidspunkt omfattende tjenester og omsorg. Flere frivillige og/eller diakonale organisasjoner kan bidra mer på dette feltet gjennom å utvikle og drifte kompetansekurs.

KrF Kvinner vil satse systematisk på innovasjon i tjenestene fremover og gi rom for ideelle og andre private aktører som vil bidra til utvikling av bedre systemer og tjenester til eldre. Nye metoder og verktøy må utforskes for å finne bedre systemer. Brukermedvirkning er avgjørende for å øke tilfredsheten med helsetjenester.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- lik tilgjengelighet og likeverdighet i tjenestene etter den enkeltes behov uansett hvor en bor i landet
- å styrke forskningen på områder som rammer mange eldre kvinner, for eksempel demenssykdom
- å sikre god helsetjeneste til eldre kvinner i kommunene
- å sikre rehabilitering etter kvinners helse og behov
- å sikre langsiktig økonomisk sikkerhet for rehabiliteringsinstitusjonene
- at det gis tilbud om musikkterapi, erindringsarbeid og annen sansestimulering for pasienter i sykehjem og eldreinstitusjoner
- å tilrettelegge for et samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor, hvor det også satses på kompetanse innenfor eldrepedagogikk
- å tilrettelegge for nye boformer for mennesker med demenssykdom

KVINNER OG VOLD

Menns vold mot kvinner er et alvorlig nasjonalt og internasjonalt problem. Det begås i hovedsak av menn i alle samfunnslag, uavhengig av nasjonalitet eller religion.

Vold i nære relasjoner

Om lag hver fjerde kvinne i verden utsettes for vold i eget hjem, av sin ektemann, kjæreste, tidligere partner, egne barn eller andre i nære relasjoner. Vold i hjemmet er en av hovedårsakene til skader og død blant kvinner i hele verden. Det kan være fysisk, psykisk og seksuell mishandling.

Kvinner vegrer seg ofte for å anmelde overgrepssaker. Mørketallene er store. Mange kvinner blir i forholdet. Frykt for å bryte ut og mulighetene til hjelp og økonomisk selvstendighet oppleves som liten. Voldsalarm og et sted å få kompetent hjelp i krisesituasjoner er derfor viktig å tilby. Et virkemiddel som bør benyttes i større grad er omvendt voldsalarm, det vil si elektronisk overvåkning av voldsdømte som har kontaktforbud. Dette for å skape større trygghet for voldsutsatte kvinner og minske risikoen for nye voldshandlinger. Et annet virkemiddel i kampen mot vold mot kvinner, er å fortsette å tilby kjemisk kastrering (medisinering), som en frivillig ordning for sex-voldsdømte.

Det må jobbes aktivt med holdningsskapende tiltak på skolene for å forebygge seksualisert vold.

En av fire norske kvinner blir i løpet av livet utsatt for vold og en av ti blir utsatt for livstruende vold.

En av ti kvinner har blitt utsatt for voldtekt, halvparten når de var under 18 år.

Kun 11% ble anmeldt av offeret selv (NKVTS 2015)

70-80% av all registrert vold i Norge skjer i alkoholpåvirket tilstand.

7 av 10 overfallsvoldtekter begås av en gjerningsmann som kjenner offeret og disse voldtektene skjer oftest i private hjem.

Voldtekt

Voldtekt er en alvorlig krenkelse av menneskeverdet og et av de mest traumatiske overgrep et menneske kan bli utsatt for. Følgene av en voldtekt er ofte omfattende, både psykisk og fysisk. Det er av stor viktighet at samfunnet ser betydningen av å bekjempe denne type kriminalitet, samt at ofre for voldtekt blir sett og tatt vare på i etterkant av overgrepet.

Kameratvoldtekter, det vil si ungdom som voldtar ungdom, er en gruppe som har fått lite oppmerksomhet til nå. Denne type overgrep skjer ofte på steder hvor mange ungdommer er samlet. Det som kjennetegner disse sakene er at de involverte ofte er like gamle og ruset på alkohol eller narkotika. Ofrene anmelder sjelden slike saker og ønsker ingen involvering fra politi, foreldre eller støttesentre. Mange er redde for sanksjoner fra foresatte og velger derfor å tie om overgrepet. Dette fører til at de ikke blir fanget opp av hjelpeapparatet.

Blant fremmedkulturelle blir ofre for voldtekt og andre typer mishandling ofte møtt med trusler, sosial utfrysning og ulike typer sanksjoner fra egen familie og egne nettverk. Voldtekts ofre med fremmedkulturell bakgrunn i Norge er en gruppe ofre det er vanskelig å nå fordi sakene ikke blir anmeldt. Bakgrunnen for dette kan være kulturelle og sosiale forhold.

Det er eksempler på at det forekommer vold og overgrep i ekteskap der etnisk norske menn har giftet seg med kvinner fra ikke-vestlige land. Trusselen for å bli sendt ut av landet har hindret kvinnene i å søke hjelp og å ta ut skilsmisse. Vold kan aldri aksepteres, og kvinners rettigheter må sikres i slike tilfeller.

Det er stort behov for økt samhandling og økt kompetanse innen politi og rettsvesen når det gjelder vold og seksualisert vold mot kvinner. En måte å øke samhandling og kompetanse på, kunne være å opprette en sentral politienhet, et sex-krim, som har det overordnede ansvaret i forhold til denne type kriminalitet. Koordinasjon mellom det enkelte politidistriktet og den sentrale politienheten vil kunne øke mulighetene til oppklaring, øke fokus og heve kompetansenivået i de ulike ledd. Det bør etableres et team i hvert politidistrikt, bestående av en sedelighetskoordinator og en familievoldskoordinator med kun voldsrelaterte oppgaver. Man ville da hatt større mulighet til for- og etterarbeid med ofre og gjerningsperson, i

samarbeid med krisesentre, voldtekstmottak, barnevern, NAV, rusklinikker og andre instanser.

Vold mot kvinner blir ofte nedprioritert blant politisaker og i rettsapparatet. I de sakene hvor gjerningsperson blir dømt, ser man at domstolene ikke benytter seg av muligheten til å dømme så lange straffer som strafferammene gir tilgang til. For å understreke denne typen kriminalitets alvorlighet, burde straffelengden vurderes strengere. I tillegg må bestemmelsen om «grov uaktsom voldtekt» benyttes mer jf. Straffelovens § 294.

Hvert år tar ca 25.000 kvinner kontakt med krisesenter i Norge pga. vold eller trusler om vold fra partner.

I 2014 var det på krisesentrene 1917 voksne beboere, 1.507 barn, 2.373 dagbrukere og 9.152 dagsbesøk. 136 menn overnattet. 94% hadde vært utsatt for en mannlig voldsutøver og for 80% av de voksne beboerne var dette ektefelle eller partner (Bufdir 2015)

I etterforskede partnerdrap i Norge 1990-2012 var 154 av ofrene kvinner og 22 menn. Gjerningspersonen var 157 menn og 20 kvinner.

I sju av ti partnerdrap var det registrert partnervold før drapet, og i fem av ti partnerdrap var det registrert mer enn fem voldsepisoder før drapet. (Partnerdrap i Norge 1990-2012, OUS 2015)

KrF Kvinner vil arbeide for:

- å øke politiets og rettsapparatets kompetanse om seksuelle overgrep ved blant annet å etablere en sentral politienhet
- å sikre at politiet og rettsapparatet prioriterer saker som omhandler familievold og seksuelle overgrep
- å styrke samarbeid i førstelinjenivå for å gi et helhetlig tilbud til voldstruede kvinner
- å sikre god bemanning og kompetanse ved krisesentrene
- å sikre kvinner i hele landet tilgang til voldtekstmottak, incestsentre og/eller andre hjelpeinstanser
- at krisesentrene skal ha egne avdelinger for kvinner og særlig tilrettelagt for barn
- at hjelpetiltak for voldtatte kvinner må prioriteres
- å gi lettere tilgang til voldsalarmer, samt å gjøre disse sikrere og mer brukervennlige
- at den som utsettes for vold i hjemmet, må ha retten til å bo i hjemmet sitt og at voldsutøver må flytte
- at forbudet mot seksuell trakassering på arbeidsplassen håndheves strengere
- å øke behandlingstilbudet for menn med voldelig adferd
- å øke tryggheten for voldsutsatte kvinner ved bruk av omvendt voldsalarm i tilfeller ved besøksforbud
- å etablere familievoldskoordinatorer med kun familievoldsrelaterte arbeidsoppgaver i 100% stillinger i hvert politidistrikt

- at det blir opplyst om seksualisert vold i skolen
- at alle kommuner skal ha en handlingsplan mot vold i nære relasjoner med konkrete tiltak, som for eksempel vern for eldre
- opprette nødnummer/telefon

Menneskehandel

Menneskehandel har i dag gått forbi narkotikaomsetning og blitt verdens nest største kriminelle virksomhet, kun overgått av illegalt våpensalg. Jenter i fattige land er særlig sårbare for slik utnyttelse. Svært mange kvinner og barn som er offer for menneskehandel, tvinges inn i sexindustrien, og mange av disse havner i Vest-Europa.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at menneskehandel tas på alvor slik at kunnskap blir brukt, og at tiltak blir iverksatt både nasjonalt og internasjonalt
- å gi politiet øremerkede midler for å øke kompetanse og prioritere arbeidet med å avsløre menneskehandel
- å hjelpe offer for menneskehandel tilbake til et verdig liv
- å øke internasjonalt samarbeid mot salg av barnebruder og salg av jenter til sexindustrien

Pornografi

Pornografi er krenkende og reduserer kvinnen til et objekt. Pornografien skjuler overgrep, misbruk av mindreårige og annen type kriminalitet. Den seksuelle lavalderen er 16 år, og er retningsgivende i forhold til definisjon av barnepornografi. Den store økningen i barnepornografi og sexhandel med barn vi har sett de siste årene, viser at det globale arbeidet mot denne type kriminalitet må prioriteres og intensiveres. På lokalt plan vil et virkemiddel i forhold til forebygging være økt kompetanse for helsepersonell, lærere og foresatte i trygg bruk av internett for barn.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- øke strafferammen for overgrep mot barn
- egne bestemmelser i straffeloven i forhold til barnepornografi
- at den seksuelle lavalder fortsatt skal være 16 år, og være retningsgivende i forhold til definisjonen av barnepornografi
- å øke strafferammen for befatning med barnepornografi
- flere tiltak mot barnepornografi
- økt samarbeid på tvers av landegrensene mot barnepornografi

Krig og konflikt

Internasjonale tiltak og planer må ha et kjønnsperspektiv, slik at kvinner kommer med på lik linje med menn i arbeidet for demokrati- og fredsbygging. Betydningen av økt kvinneledelse på alle nivåer i internasjonal konflikt- og krisehåndtering gjør kvinneorganisasjonenes arbeid viktig.

Vold mot kvinner forekommer om det er fred eller krig. Kvinners og jenters risiko for å bli utsatt for voldtekt og andre former for seksualisert misbruk øker dramatisk i krig og konflikter. Seksualisert vold og lemlestelse av kvinners kropp brukes som en systematisk krigsstrategi mot motparten i konflikten.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at internasjonale tiltak og planer skal ha et kjønnsperspektiv
- å sikre et bedre vern av kvinner og barns rettigheter i krig
- at alle involverte parter i væpnet konflikt iverksetter særlige tiltak for å beskytte kvinner og jenter mot kjønnsbasert vold, som voldtekt og andre seksuelle overgrep

Tvangsekteskap – kjønnslemlestelse – omskjæring

Når kulturer møtes kan det bli spenninger knyttet til tradisjoner og ritualer. Overgrep kan ikke aksepteres, selv om det skulle forklares ut fra tradisjoner eller religion. Tvangsekteskap er forbudt i Norge. Retten til skilsmisse må være lik for alle som bor i Norge.

Omskjæring av jenter er et overgrep, og slik kjønnslemlestelse er forbudt i Norge. I det forebyggende arbeidet mot kjønnslemlestelse er det viktig at generasjonene samarbeider og bygger bro over kløften mellom tradisjoner og ny tid.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- flere tiltak for å forebygge kjønnslemlestelse
- det bør innføres antivoldkurs på alle asylmottak
- at ledere i samfunnet, inkludert i menigheter må utfordres til å bekjempe tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og annen vold og overgrep innen sine miljøer
- at det gis selvstendig rett til opphold i Norge for den som bryter ut av tvangsekteskap og ekteskap hvor det forekommer vold
- å få egne møtesteder for unge jenter med minoritetsbakgrunn, slik som for eksempel Mira-senteret tilbyr
- å opprette egen avdeling på asylmottak for kvinner
- å styrke helsestasjonenes kompetanse i forhold til kjønnslemlestelse

KVINNER OG ØKONOMI

Økonomisk selvstendighet er en forutsetning for at kvinners valgmuligheter både i arbeidsliv og familiesituasjonen blir reelle. Det er grunnlaget for det enkelte individs levekår og selvfølelse. Det er viktig at denne økonomiske selvstendigheten er reell både i de yrkesaktive årene og ved oppnådd pensjonsalder.

Foreldrepermisjon, kontantstøtte, Statens lånekasse og barnetrygd, er viktige elementer i denne sammenheng.

Diskriminering av gravide

Likestillingsloven fastslår at det ikke er lov å forskjellsbehandle kvinner og menn på bakgrunn av kjønn. Dette innebærer at man ikke har lov til å sette en kvinne i en dårligere stilling enn hun ellers ville vært uten graviditet og fødsel. Likevel opplever LDO at de får flest henvendelser på grunn av fødselsdiskriminering. Det er heller ikke lov å diskriminere kvinner og menn fordi de benytter permisjonsrettigheter.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- å heve taket for lønnskompensasjon ved fødselspermisjon fra 6G til 8G
- at under fødselspermisjon skal arbeidstaker ha rett til samme lønnstillegg som om vedkommende ikke hadde permisjon
- at fødselspengene økes dersom man får lønnsøkning i permisjonstiden
- å gi far rett til foreldrepenger uavhengig av mors yrkesaktivitet
- at uansett opptjening får kvinner ved fødsel utbetalt en løpende fødselsstønad på minst 3G i en tidsperiode tilsvarende svangerskapspermisjon
- å gi foreldre som får barn med mindre enn to års mellomrom rett til like mye foreldrepenger ved andre fødsel som ved første fødsel
- å få slutt på diskriminering av gravide

Lik lønn for arbeid av lik verdi

Det er stor enighet om at med likelønn forstås gjerne lik lønn for likt arbeid. Spørsmålet blir da hva som er «likt arbeid» eller «arbeid av lik verdi». Kvinner og menn har ulik arbeidstid, ulik utdanning og arbeider i ulike yrker og bransjer. Men selv om man tar hensyn til dette, finnes det fortsatt forskjell i lønn som ikke kan forklares. Dette skyldes blant annet store forskjeller i lønn i offentlig og privat sektor.

Hovedårsaken til forskjellen i menn og kvinners lønn, er det kjønnsdelte arbeidsmarkedet vi har i Norge. Kvinner velger blant færre yrker enn menn. Omsorgsyrkene er lavt betalt og domineres av kvinner. Av hensyn

til kjønns-ubalansen i omsorgsyrkene er det også viktig med høyere lønn for å rekruttere menn.

En av de store utfordringene er å heve lønnen innen store kvinne­dominerte grupper i offentlig sektor. Det er helt nødvendig at arbeidslivets parter finner en løsning på disse lønnsutfordringene.

Kvinner og menn har i dag omtrent lik lønn ved oppstart i samme stilling i samme bedrift. Statistikkene viser imidlertid at lønnsforskjellene vokser i foreldrefasen. Det viser at kvinnene taper på grunn av svangerskapspermisjon, og at de på andre måter velger sin deltakelse i arbeidslivet ut fra omsorg for barna.

Gjennomsnittlig månedslønn for alle menn var 46.200 kroner pr 3.kvartal i 2015, mens tilsvarende månedslønn for kvinner var 39.800 kroner. Månedslønna for kvinner som andel av menns månedslønn, gikk ned fra 86,2% i 3. kvartal 2014 til 86,1 % i 3. kvartal 2015. I offentlig sektor gikk kvinners andel av menns månedslønn ned fra 88,1% til 87,4 %, mens den i privat sektor var uendret på 84,4%. (SSB 2016)

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at kvinne­dominerte yrker gis større lønnstillegg enn mannsdominerte yrker for å utjevne lønnsforskjeller
- å kreve en tidsplan fra partene i arbeidslivet for å eliminere lønnsforskjellene mellom kjønnene
- mer fokus på arbeidet med likelønn både hos Likestillings- og diskrimineringsombudet og i Barne- og familiedepartementet
- at kvinner skal ivaretas under lønnsoppgjør ved svangerskapspermisjon

Kvinner og pensjon

Folketrygden er sikkerhetsnettet for økonomisk utkomme den dagen vanlig inntekt faller bort på grunn av alder eller sykdom.

Mange kvinner blir tapere i den nye pensjonsmodellen fordi all inntekt vil være avgjørende for pensjonens størrelse. Kvinner har lavere livsinntekt enn menn. Årsaken til dette er at kvinne­dominerte yrker er lavere betalt enn mannsdominerte yrker, og fordi kvinner har mer variert tilknytning til arbeidslivet. Svært mange kvinner arbeider fortsatt deltid i perioder av livet på grunn av omsorgsoppgaver for barn, syke og eldre. KrF kvinner vil derfor at årlig opptjening av pensjonspoeng skal deles mellom ektefeller og mellom registrerte samboere.

Kvinner hadde i 2014 i gjennomsnitt 76% av menns pensjon pr år. I tillegg har kvinner mindre sparekapital, annen formue og tilleggsinntekter. Dersom ekteskapet oppløses kommer mange kvinner i en vanskelig

økonomisk situasjon.

Antall minstepensjonister reduseres, men kvinner utgjør en stadig større gruppe av minstepensjonistene. Ni av ti minstepensjonister er kvinner.

Undersøkelser viser at kvinner i større grad enn menn får avslag på søknad om uføretrygd.

Det var viktig at barnetillegget ved omlegging av uføretrygden fortsatt ble behovsprøvd på 0,4G. Barnetillegget skal beholdes når man har arbeidsavklaringspenger.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at pensjonsreformen evalueres og justeres ut fra et kjønnsperspektiv
- årlig likedeling av pensjonspoeng mellom ektefeller og mellom registrerte samboere med barn
- at det gis mer aktiv informasjon om retten til omsorgspoeng for ulønnet omsorgsarbeid for funksjonshemmede, syke og eldre
- at barnetillegget i arbeidsavklaringspengene skal beholdes uten behovsprøving
- å øke antall år med pensjonspoeng for ulønnet omsorgsarbeid for barn
- at sykdommer som rammer kvinner gir rett til uføretrygd i like stor grad som sykdommer som rammer menn

Ufrivillig deltid

Arbeidsmiljøloven sier at deltidsansatte har fortrinnsrett til utvidet stilling fremfor at arbeidsgiver foretar ny ansettelse i virksomheten.

Fortrinnsretten er betinget av at arbeidstaker er kvalifisert for stillingen og at utøvelse av fortrinnsretten ikke vil innebære vesentlige ulemper for virksomheten.

Ufrivillig deltid vil si at man arbeider i en mindre stilling enn man ønsker. Samtidig er det en utfordring for samfunnet å legge til rette for å benytte den arbeidskraft som er tilgjengelig, ikke minst innenfor helse- og sosialtjenesten.

Offentlig sektor har en stor andel av ufrivillig deltidsansatte.

70.000 deltidsansatte søker mer arbeid. 75% av disse er kvinner.

De kommunene som har oppnådd mest reduksjon i ufrivillig deltid, er de som har innført ulike former for fleksible arbeidstidsordninger.

Turnusplanleggingen skjer da med bidrag fra de ansatte selv, som fordeler vakter med ulik belastning seg imellom.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at deltidsansattes fortrinnsrett til økt stilling må være reell
- at ingen ufrivillig har mindre enn 40%-stilling
- at ved fjerning av ufrivillig deltid må den enkelte arbeidstaker få full stilling på samme tjenestested

Kvinnelige gründere

Norge er blant de landene i verden som har færrest kvinnelige gründere. Kun hvert tredje enkeltpersonforetak er etablert av en kvinne. Andelen kvinner som starter aksjeselskap er enda lavere. Kvinner starter som regel enkeltmannsforetak med lav risiko, små vekstambisjoner, rettet mot et lokalt marked. Kvinner etablerer egne bedrifter innenfor varehandel, konsulentvirksomhet, landbruk, helse- og sosialrelatert virksomhet og personrettede tiltak.

I 2006 kom begrepet Kvinnovasjon i forbindelse med en konferanse med fokus på kvinnelige gründere. Både navnet og designet er nå blitt en nasjonal merkevare, som brukes både av næringshager og SIVA (statens selskap for industrivekst). Målet for arbeidet er å gi flere kvinner mot til å starte opp egne bedrifter gjennom nettverksbygging, mentorordninger og kompetansehevinger.

Bakgrunnen for at kvinner etablerer egen bedrift er blant annet ønske om å bestemme over egen tid og familiehensyn. De ønsker å ta i bruk egen utdanning, kreativitet og ønsker å utvikle seg selv. Noen opplever barrierer mot forfremmelse ved tidligere arbeidsplass.

I distriktene er det ofte nødvendig å skape sin egen arbeidsplass, og der har vi hatt god vekst i antall kvinnelige gründere.

14 % av hovedbrukerne ved norske gårdsbruk er kvinner.
54 % av norske gårdbrukere har overtatt gården sin som første odelsberettigede.
10 % av disse er kvinner

KrF Kvinner vil arbeide for

- at 50% av offentlige økonomiske virkemidler innen næringsutvikling skal gå til kvinnelige næringsutviklere
- at kvinnene stimuleres til å være aktive utøvere innen primærnæringene
- at det legges til rette for å fremme kvinnelige gründere som forbilder for kvinnelige gründerspirer

Kvinner i ledende stillinger og styrerommene

Andelen kvinner i allmennaksjeselskapene vokste til 40% i løpet av 5 år etter at det ble lovpålagt med kjønnsbalanse i styrene. Kvinnene som har kommet til er yngre og har høyere formell kompetanse enn sine mannlige kolleger. Nesten tre fjerdedeler av mannlige styremedlemmer som ble spurt, sier at flere kvinner i styrerommene har medført flere diskusjoner og videre perspektiver i styrerommene.

KrF kvinner mener at tiden er inne for å utvide regelen om kjønnsbalanse i allmenaksjeselskaper til også å gjelde store aksjeselskaper. Dagens kvinneandel er alt for lav, og den vokser for sakte.

Å skape mangfold i lederposisjoner er viktig. Kvinner har viktig kompetanse og erfaringer å tilføre næringsliv og virksomheter.

Rådmennene i kommunene har stor makt. Tall fra KLP viser at kun 18% av rådmennene er kvinner. Her er det en positiv trend, men det går for sakte.

I Norge er det svært mange kommunale og interkommunale selskap. I disse selskapene er det ikke krav om andel kvinnelige styrerepresentanter. Det bør bli et lovkrav at alle offentlige selskap skal ha minst 40% av hvert kjønn i styret.

I 2004 var andelen kvinner i styrene i aksjeselskapene 15%.

I 2010 var det 17% og i 2015 var det 18%.

I allmenaksjeselskaper er andelen i 2015 41,5% (SSB 2016)

16% av norske toppledere er kvinner. 70% av AS- styrer besittes kun av menn.

KrF Kvinner vil arbeide for

- flere kvinnelige toppledere, blant annet gjennom økt bruk av kvotering og lovfesting av krav om minst 50% kvinner i alle offentlige styrever, råd og utvalg.
- lovfesting av krav om minst 40% kvinner i styrene i store aksjeselskap og offentlige selskap
- kurs og mentorordninger som motiverer og dyktiggjør kvinner til lederstillinger og deltakelse i styrever og råd

FLYKTNINGER – ASYLSØKERE – INNVANDRERE

Det er mange asylsøkere i mottak i Norge. KrF Kvinner mener behandlingstiden for søknaden om opphold i Norge må bli kortere. KrF Kvinner mener at i behandlingen av asylsøknader bør Lovens anliggende om barnas beste praktiseres. I det ligger det også at foreldre får opphold når barna får opphold, slik at familien lettere kan bli bosatt i en kommune.

Noen asylsøkere er konvertitter som risikerer å bli drept dersom de blir returnert tilbake til hjemlandet. KrF Kvinner mener disse må bli tatt på alvor slik at de får beskyttelse her i landet.

Personer som har fått opphold i Norge, må få raskere bosetting i en kommune. Det må være tilgang på barnehageplasser slik at foreldre kan begynne på introduksjonsprogrammet så raskt som mulig. Norsk- og samfunnsopplæringen må gjøre flyktingene raskest mulig i stand til å gjennomføre skoling eller komme ut i jobb.

Kvinner som kommer til Norge på familiegjengenforening og som blir gravide mens de er på introduksjonsprogrammet må få permisjonsrettigheter og ikke blir presset til abort for å kunne ta programmet på normert tid (3 år).

KrF Kvinner mener det må være en helhetlig plan for flyktinger og da spesielt kvinner som blir bosatt i kommunen. Det er viktig at de raskt integreres (inkluderes) gjennom utdanning, arbeid og fritidsaktiviteter.

Opprette ordninger med «bydelsmødre» som kan informere andre mødre og foreldre om hva bydelen kan tilby, gi råd og veiledning i forhold til oppdragelse av barn mellom 0–12 år samt sosiale rettigheter og være samtalepartner.

Bydelsmødre må selv være innvandrere, være uten jobb og beherske norsk. De starter med et 6 måneders utdanningsprogram/trening

Innvandrere og flyktinger er en økende gruppe i Norge. Her gjelder det å gi arbeidskompetanse og språkkunnskaper. Det gjelder spesielt kvinner som lett kan bli isolert i hjemmet dersom det ikke blir krav til norskundervisning.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at kvinnelige asylsøkere får tilbud om å bo i asylmottak kun for kvinner mens de venter på at asylsøknaden behandles
- at asylsøkere får arbeide mens de er i Norge
- at saksbehandlingstiden blir kortere for asylsøkere
- at hele kjernefamilien får opphold når en i familien får dette
- at konvertitter som risikerer å bli drept på grunn av sin tro i hjemlandet, skal få opphold
- at flyktingene får et tilpasset undervisningstilbud slik at han/hun kan starte på en fagutdanning eller være jobbklar for arbeidsmarkedet etter fullført introduksjonsprogram
- at det stilles krav til innvandrere til norsk- og samfunnsfagundervisning
- at anti mobbearbeidet blant barn og unge styrkes, slik at alle grupper barn og unge kan respekteres i våre skoler
- at det skal være tilgang på barnehageplasser med en gang barna kommer til et mottak i en kommune - for barnas skyld

- at godkjente tolketjenester blir tilstrekkelig slik at barn/familie ikke blir pålagt den oppgaven
- utvikling av Bydelsmødre som integreringstiltak i bydeler og kommuner

INTERNASJONAL KVINNESOLIDARITET

Likestilling er en menneskerett. Det handler om å gi begge kjønn like rettigheter og muligheter til å bestemme over eget liv. Kvinners tilgang til utdanning, helsetjenester, arbeid og juridiske rettigheter er nødvendig for å skape utvikling i et land.

Fattigdommen i global målestokk er vår tids mest omfattende krenkelse av menneskeverdet og menneskerettigheter. Sult, sykdom og sårbarhet er hverdagen for over 1,2 milliarder mennesker som lever i ekstrem fattigdom. Brudd på menneskerettighetene forekommer hver dag fordi mennesker ikke får utdanning, ikke har et helsetilbud og ikke har økonomisk frihet.

Andelen av fattige kvinner øker, og de fattigste av de fattige er kvinner. Kvinner bærer en større del av byrden av fattigdom.

1,2 milliarder mennesker lever i ekstrem fattigdom
Hvert år dør 6 millioner barn av sult.
123 millioner barn er uten skolegang
250 millioner barn mellom 5 og 14 år må arbeide.

70% av verden fattige er kvinner- de lever på under 1 dollar om dagen
65% av jordas bønder er kvinner
Kvinner råder over ca. 1 % av verdens eiendom og
under 10% av verdens inntekter
Kvinner er eneforsørgere i 30 % av verdens husholdninger

Kamp mot fattigdom handler om det enkelte menneskets frihet til selv å forme sin egen fremtid og fremtiden til det samfunnet de er en del av. Fattigdomsbekjempelse må være utgangspunktet for all utviklingspolitikk. KrF Kvinner mener at utvikling for de fattigste på deres premisser må alltid være det overordnede målet.

KrF Kvinner vil arbeide for økt samarbeid mellom myndigheter og frivillige organisasjoner/sivilt samfunn for bedring av kvinners helse, utdanning og levekår generelt.

Klimaendringer går først og hardest utover de fattigste og derved kvinner – både som omsorgsgivere, familiebeskyttere og matprodusenter. Det blir lengre og mer farefullt å hente vann og vanskeligere å dyrke mat.

Kvinner er ikke bare ofre, men også en stor del av løsningen. De er ofte lokale endringsagenter, besitter et unikt generasjonsperspektiv, er hardt arbeidende og løsningsorienterte – de er ekspertene ute i felten og må benyttes i langt større grad.

Nøkkelen til å få utnyttet disse kreftene er imidlertid likestilling, like rettigheter til utdanning og beskyttelse mot overgrep og diskriminering. Kvinner må få tilgang til informasjon, midler og teknologi og må involveres der beslutninger tas.

Kvinner i krig og kriser

80% av verdens flyktninger er kvinner og barn. Kvinner er svært utsatt i alle konflikter og naturkatastrofer og i etterkant av disse, både som flyktninger og ansvarlige for barn og foreldre. Mange opplever også å bli seksuelt utnyttet for å få tak i nødvendigheter som vann, ved og mat.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at internasjonale tiltak og planer skal ha et kjønnsperspektiv og i større grad rettes mot kvinner
- å sikre kvinner og barn bedre vern mot overgrep og diskriminering
- å bruke en del av oljefondet til å støtte kvinner i utviklingsland til å forbedre sitt livsgrunnlag
- at tolketilbudet blir tilstrekkelig

Bistand og miljø

Norge klarer ikke i tilstrekkelig grad å oppfylle våre forpliktelser i forhold til å redusere klimautslipp. Et alternativ kan være å kompensere med klimatiltak i utviklingsland, som for eksempel med skogplanting og regnskogbevaring. Selv om det er en sammenheng mellom klimaendringer og de utfordringer mange fattige land står overfor, blir det helt feil å føre opp disse tiltakene som bistand. På denne måten blir det verdens fattigste som «betaler» disse tiltakene, da disse pengene ellers ville gått til ren bistand som helse- og utdanningstiltak.

KrF Kvinner vil styrke og videreutvikle «skatt for utvikling»-programmet som hjelper samarbeidsland med å bygge opp mer effektive skattesystemer. Norsk bistand må ha som et mål å bidra til at myndighetene i utviklingsland kan bygge opp en effektiv administrasjon blant annet oppmuntre til ansettelse av flere kvinner i sentrale deler av administrasjonen og gode tjenester som ivaretar befolkningen og sikrer velferdsutviklingen.

2,7 milliarder har ikke tilgang til rene koke- og varmemuligheter. Maten blir laget på bål av tre eller kull. Dette er både forurensende og helseskadelig – nesten 2 millioner dør årlig for tidlig på grunn av slike brannskader, og 300.000 kvinner og barn dør hvert år på grunn av

brannskader fra bål eller usikre kokeovner. Bedre tilgang til ren energi og bedre effektivitet i energibruken, samt utskifting til rentbrennende ovner, vil gi store helsemessige effekter og redusere utslippene av klimagasser.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- arbeide for kvinners likestilling og rettigheter på verdensbasis
- å redusere/slette fattige lands gjeldsbyrde
- å gi økt bistand til kvinner slik at disse får like stor andel av bistandspotten som menn
- at norske klimaforpliktelser finansieres utenfor bistandsbudsjettet
- å videreutvikle «skatt for utvikling»-programmet
- å støtte kvinnelig entreprenørskap i fattige land innen fornybar energi
- at energieffektivisering prioriteres i utviklingsland og særlig utskifting/utplassering av rentbrennende og sikre kokeovner

Kvinnehelse

Utbredelse av hiv/aids er en alvorlig trussel i kampen mot fattigdom. En stadig økende andel av verdens hivsmittede er kvinner. I Afrika er unge kvinner tre ganger mer utsatt for hivsmitte enn unge menn.

Kvinnens reproduktive helse forutsetter trygg seksualitet, familieplanlegging i vid forstand og mulighet for å kunne føde uten fare for liv og helse. Hvert minutt dør en kvinne i forbindelse med svangerskap, abort og fødsler.

Familieplanlegging har betydning for kvinners og barns levekår. Likevel vil en generell utvikling på alle plan i samfunnet være det viktigste for å redusere befolkningsvekst og gi trygghet i forbindelse med svangerskap og fødsel.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at det satses på familieplanlegging for å bedre kvinners livssituasjon
- å bekjempe hiv/aids gjennom blant annet å skape åpenhet rundt sykdommen og å iverksette målrettede tiltak for sårbare grupper
- å støtte direkte og indirekte helseprosjekter rettet mot kvinner
- å øke støtten til vaksineprogrammet

Kvinner og utdanning

Utdanning er en menneskerett og en forutsetning for økonomisk, sosial og kulturell utvikling. Kvinnene kommer dårligst ut når det gjelder utdanning og mulighet til å delta i politisk arbeid. Det er gjennom kunnskap at utviklingslandene kan løfte seg selv ut av fattigdommen. To tredjedeler av verdens analfabeter er kvinner. Den norske bistandspolitikken må innrettes bedre for å bidra til oppfyllelsen av tusenårsmål nr 2 om å sikre

alle barn en grunnskoleutdanning innen 2015. Særlig er det viktig å satse på ungdomsskoleutdanning for jenter. I mange utviklingsland er det nettopp i denne aldersgruppen at mange jenter utsette for et press for å bidra med sin arbeidskraft i eller utenfor hjemmet. Samtidig viser forskning at jenter som har fullført ungdomsskolen har større muligheter for å spre kunnskapen til resten av familien. Utdanning har også stor betydning for helsesituasjonen generelt og reproduktiv helse spesielt. Kvinner med utdanning får færre og friskere barn. Utdanning fremmer helse og er sentral i bekjempelse av hiv/aids.

Jentene blir lavest prioritert når barna i en familie skal få skolegang. De er ofte en nødvendig arbeidskraft i de fleste fattige familier. Mødre med utdanning vil satse på at egne døtre får utdanning. Å satse på utdanning av kvinner er viktig for å løfte familien ut av fattigdom.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- at en større andel av bistanden brukes på utdanning, spesielt av jenter
- at utdanning og reproduktiv helse må være prioriterte områder
- å styrke grunnutdanningen og utdanningstilbud for jenter og kvinner – særlig inn mot ungdomsskolen

Kvinner og arbeid

Kvinner verden over utgjør en omfattende og viktig arbeidskraft. Kvinner utfører ca 60% av verdens arbeid, men mottar bare 10% av verdens inntjening. I mange fattige land er det vanskelig for kvinner å ta opp lån eller eie jord. Likevel står kvinnene for den største delen av matproduksjonen. Det er menn som nyter godt av utdanning, jordbruksrådgivning og kredittsystemer. Mange bistandsprosjekter favoriserer menn. Slik blir forskjellene i levekår endret i negativ retning for kvinnene.

Mikrokreditt og mikrofinansordninger gir kvinner med liten eller ingen utdanning mulighet til å tjene penger. Ved å gi kvinnene lån eller delta i et kvinnenettverk, kan de skape inntekt, utveksle erfaringer og lære av hverandre.

KrF Kvinner arbeider for:

- å utvikle samarbeid over landegrensene mellom kvinner i fattige og rike land
- at kvinner prioriteres både i mikrokreditt- og mikrofinansprogrammer
- å støtte kvinnelig entreprenørskap i fattige land

KVINNER og MILJØ

Menneskene har fått jorden til låns, og må derfor forvalte den til beste for oss selv og de som kommer etter oss. Vi skal overlevere jorden i bedre stand til kommende generasjoner enn da vi overtok den.

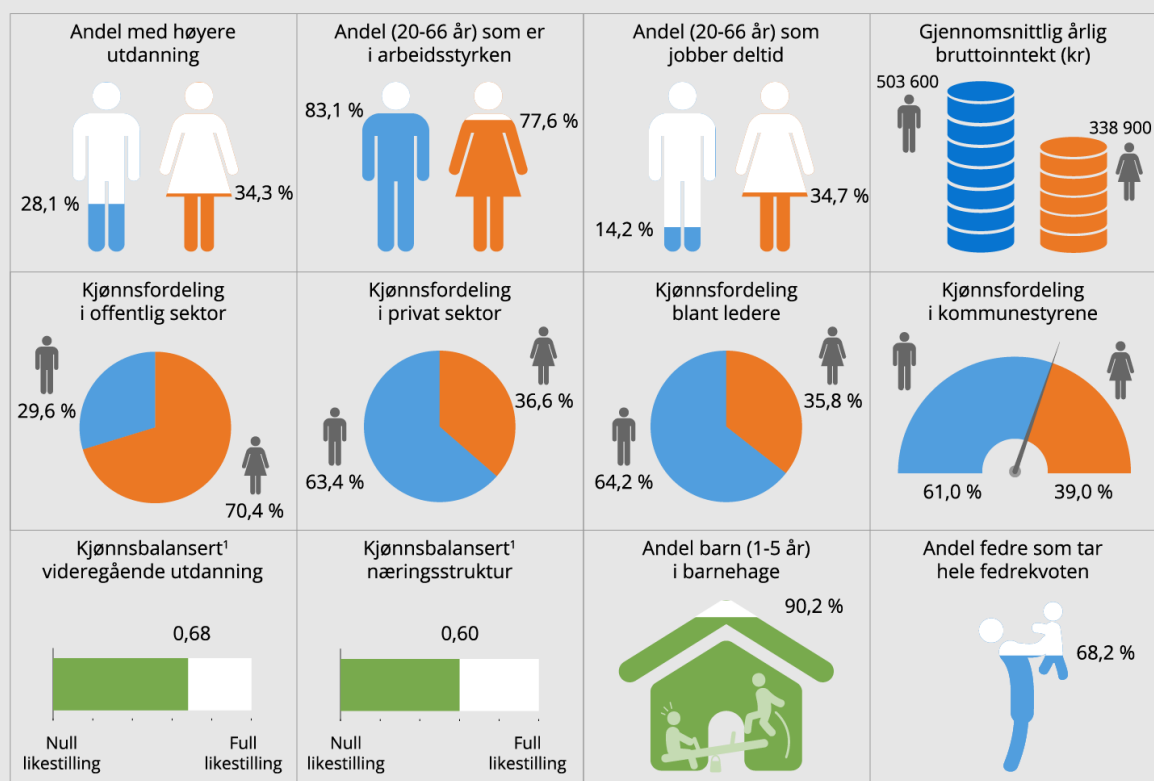
Forbruksveksten og økningen i utslipp av klimagasser er i ferd med å kvele jorden og ødelegge livsgrunnlaget for kommende generasjoner.

Norske klimagassutslipp kommer hovedsakelig fra tre store utslippskilder - transportsektoren, industrien og petroleumssektoren. Husholdningene er ansvarlig for en stor del av utslippene i form av materielt forbruk, persontransport, avfall, oppvarming og energibruk. Kvinnens økende klimaansvarlighet må utnyttes til å bremse forbruksveksten, redusere avfallsmengden og kutte utslipp av klimagasser innenfor alle samfunnsområder.

KrF Kvinner vil arbeide for:

- legge til rette for at det ledes til å ta positive miljøvalg
- reduksjon og omlegging av privat forbruk i miljø- og klimavennlig retning
- vridning av skattesystemet med mer skatt på forbruk og mindre på arbeid
- sterkere fokus på energiomlegging og energisparing i husholdningene og næringslivet
- økt kollektivbruk på bekostning av biltrafikken
- å øke utbygging av gang- og sykkelveier
- mindre reklame og kjøpepress rettet mot barn og unge
- økt fokus på rettferdig handel og økologiske varer
- forbud mot plastposer – ta i bruk handleposer av nedbrytbart materiale
- avgifter på ikke-nedbrytbare plastposer
- kraftig reduksjon i Norges klimagassutslipp slik at Norge blir et lavutslippssamfunn innen 2020
- at bulktrafikkens utslipp ved bruk av råolje reduseres kraftig
- opprusting og utbygging av jernbanenettet
- at det må fortsatt være fordeler ved å kjøpe elbil eller hybridbil og hydrogenbiler
- at en returordning for plastbåter må innføres

Indikatorer for kjønnslikestilling, 2014

KrF Kvinner – Postboks 478 Sentrum – 0105 Oslo

Epost krfk@krf.no